

Pražská jar a invázia

4.modul: **1945 – 1989** Studená vojna a totalita

Anotácia:

Vyučovacia hodina na tému pražskej jari a invázie vojsk Varšavskej zmluvy je navrhnutá a otestovaná tak, aby žiaci pomocou metódy role-play sa ocitli v dobe, keď sa začalo obdobie uvoľňovania režimu v ČSSR a následnej normalizácie po vstupe vojsk Varšavskej zmluvy. Žiaci prevezmú charakter jednotlivých postáv a snažia sa vcítiť do ich uvažovania, pochopiť danú dobu na sebe samých.

Vyučovací predmet: Dejepis

Ročník: 9. ročník ZŠ

Dĺžka trvania: 45 minút

Typ hodiny: Zážitkové vyučovanie s prvkami dramatickej výchovy (role-play), práca s historickým videom, diskusia

Ciele vyučovacej hodiny:

- Žiak pochopí, čo znamenala Pražská jar ako obdobie uvoľnenia komunistického režimu v Československej socialistickej republike.
- Identifikuje dôvody, ktoré viedli k pokusu o reformy, a faktory, ktoré viedli k vojenskej invázii v auguste 1968.
- Vcíti sa do života obyčajných ľudí prostredníctvom role-play aktivít, v ktorých zažije nádej, očakávania aj sklamanie z potlačenia slobody.
- Dokáže pomenovať konkrétne dôsledky invázie na každodenný život občanov (napr. cenzúra, emigrácia, politické čistky).

Použité metódy a formy práce:

- **Role-play** – žiaci si rozdelia postavy obyvateľov Československa v roku 1968 (novinár, študent, učiteľ, robotník atď.) a prežívajú ich príbeh pred a po invázii.
- **Práca s historickým videom** – krátka autentická ukážka invázie 21. augusta 1968, reakcia obyvateľov.
- **Diskusia v triede** – žiaci formulujú vlastné pocity a porovnávajú ich s historickou realitou.
- **Práca s prameňmi a kartičkami** – výpovede postáv a fiktívne správy po invázii.

Výstup z hodiny:

- Žiak vie zrozumiteľne vysvetliť, čo znamenala Pražská jar a ako bola ukončená.
- Chápe pojem cenzúra, okupácia, reforma, normalizácia v historickom kontexte.
- Vie diskutovať o tom, prečo ľudia túžili po slobode a ako sa ich život po invázii zmenil.
- Prejavuje empatiu voči historickej skúsenosti bežného občana v totalitnom režime.

Hodnotenie

- formatívne hodnotenie (hodnotenie procesu a porozumenia, nie známka)
- Dôraz na: aktívnu účasť, empatiu, schopnosť porozumieť súvislostiam a formulovať vlastný názor

Kritériá hodnotenia:

Kritérium	Znaky správania žiaka
Porozumenie historickej situácii	Vie opísať, čo znamenala Pražská jar a invázia v auguste 1968
Aktívna účasť v role-play	Zostal v roli, prežíval príbeh postavy, reagoval na „správy po invázii“
Vyjadrenie pocitov a názorov	Vyjadril, ako by sa jeho postava cítila, dokázal porovnať s dneškom
Spolupráca a rešpekt v diskusii	Počúva spolužiakov, nadväzuje, komunikuje bez zosmiešňovania

Sebahodnotenie žiakov (na záver hodiny):

Otázky žiakom:

1. Ako sa cítila moja postava pred inváziou a po nej?
2. Čo ma počas aktivity najviac prekvapilo alebo zasiahlo?
3. Čo som sa dnes naučil o živote v roku 1968?
4. Ak by som žil vtedy – ako by som asi reagoval?

Pražská jar a invázia - metodika

Otázka na tabuľu: *Predstav si, že celý život ti niekto hovorí, čo si máš myslieť, čo môžeš hovoriť a kam smieš ísť. A zrazu sa niečo začína meniť... Čo by si chcel robiť ako prvé?*

- Rýchle 1 – 2 min. diskusia, nech povedia pár nápadov nahlas.
- Prechod: „Takto nejako sa cítili ľudia v Československu na začiatku roku 1968.“

Rozdeliť žiakov do skupín, každá dostane kartičku s identitou (príloha 1) alebo samostatná práca podľa počtu žiakov.

Príklady rolí:

- **Mladý novinár**, čo chce písať pravdu
- **Stredoškólák**, chce ísť študovať do Paríža
- **Robotník**, chce lepšie pracovné podmienky
- **Učiteľka**, chce učiť moderným spôsobom, ...

Úloha skupiny (5 - 7 min.)

1. Vymyslite, čo chcete v roku 1968 dosiahnuť v „uvoľnenej dobe“.
2. Ako by ste to robili? Čo by sa zmenilo?

Prezentovanie prác skupín, aké majú sny a plány

Video: dobové zábery z Pražskej jari podľa vlastného výberu (4 min.)

napr. <https://www.slavne-dny.cz/episode/831212/den-okupace-ceskoslovenska-vojsky-varsavske-smlouvy-21-srpen> (minutáž 01:40 – 05:00)

🌐 AUGUST 1968 | Pražská jar a Invázia do Československa na dovysvetlenie

🌐 Alexander Dubček: Symbol naděje a jejího konce v srpnu 1968 (minutáž 04:30 - 07:30)

Otázky na diskusiu: (3 - 5 minúty)

- Čo ste si všimli? Ako vyzerali ľudia?
- Čo sa vám zdalo ako znak slobody?
- Vidíte niečo podobné aj dnes?

Informácia pre žiakov: „V noci z 20. na 21. augusta 1968 vtrhli do Československa vojská Varšavskej zmluvy – tanky, vojaci, obsadené letiská, televízia...“ – dopozerať video slavné dny od 05:00 do konca.

- Rozdať im **kartičky so správami** (príloha 2) – každá skupina dostane jednu podľa ich postavy

Úloha: Ako sa teraz cíti vaša postava? Čo si myslí o budúcnosti?

➡ Každá skupina v jednej vete zhrnie svoju reakciu. (5 minút)

- Krátke zhrnutie: (3 minúty)
 - Pražská jar = pokus o socializmus s ľudskou tvárou

- Uvoľnenie = viac slobody pre ľudí
- Invázia = zlom, návrat k tvrdému režimu
- Spoločná myšlienka na záver: *Slobodu často začneme vážiť až vtedy, keď ju stratíme.*

Spätná väzba a slovné hodnotenie žiakov papierovo alebo ústne (5 - 7 minút)

- Otázky žiakom:
 1. Ako sa cítila moja postava pred inváziou a po nej?
 2. Čo ma počas aktivity najviac prekvapilo alebo zasiahlo?
 3. Čo som sa dnes naučil o živote v roku 1968?
 4. Ak by som žil vtedy – ako by som asi reagoval?

MLADÝ NOVINÁR

Chceš písať pravdu o spoločnosti, politikoch a bežnom živote ľudí. Doteraz si musel mlčať. Teraz dúfaš, že môžeš pomôcť zmeniť krajinu.

STREDOŠKOLÁK

Zaujímá ťa svet, chceš cestovať, študovať v zahraničí, spoznať inú kultúru. Do roku 1968 si mal zakázané ísť za hranice. Tí šťastnejší boli aspoň pri Balatone.

ROBOTNÍK V TOVÁRNI

Pracuješ 10 hodín denne, ale tvoj plat ledva stačí na živobytie. Preto chodíš na viaceré fušky. Chceš lepšie podmienky a možnosť štrajkovať bez strachu.

UČITEĽKA DEJEPISU

Máš rada svoju prácu, ale musela si klamať o histórii, upravovať ju podľa režimu. Teraz dúfaš, že budeš môcť učiť pravdivo, diskutovať so žiakmi.

HEREC V DIVADLE

Túžiš hrať odvážne predstavenia, ktoré hovoria o skutočných problémoch v spoločnosti. Predtým si musel hrať len to, čo ti schválili.

ZAMESTNANEC ROZHLASU

Chceš hrať viac hudby zo západu, informovať o tom, čo sa deje v skutočnosti, nie len to, čo prikáže vláda. Rok 1968 ti dáva túto možnosť.

MATKA TROCH DETÍ

Chceš, aby tvoje deti vyrastali vo svete, kde sa môžu slobodne vyjadrovať, čítať knihy a študovať to, čo ich zaujíma. Doteraz ste doma potichu počúvali Slobodnú Európu.

ŠTUDENT FILOZOFIE

Chceš diskutovať o zmysle slobody, pravdy a spravodlivosti. Rok 1968 ti dáva nádej, že diskusia a nové myšlienky budú konečne možné.

VOJAK ZÁKLADNEJ SLUŽBY

Slúžiš v armáde, ale necítiš sa ako obranca národa. Chceš, aby armáda chránila ľudí, nie režim. Bojíš sa, že ak povieš svoj názor, budeš potrestaný.

VYDAVATEĽ MALÉHO ČASOPISU

Doteraz ti všetko kontrolovali. Teraz chceš vydávať články, ktoré odhaľujú pravdu a prinášajú slobodné názory.

DCÉRA DISIDENTA

Vyrastáš v rodine, kde otec často kritizuje režim. Doma sa veľa diskutuje, ale vieš, že o tom nesmieš hovoriť v škole. Teraz dúfaš, že tvoj otec už nebude musieť mlčať.

KNIŽNÝ NADŠENEC

Miluješ knihy. Doteraz si mohol čítať len „schválené“ tituly. Teraz sa objavujú nové – z Poľska, zo Západu. Objavuješ svet.

ŽELEZNIČIAR

Pracuješ na stanici. Počúvaš ľudí, čo prichádzajú a odchádzajú. Tešíš sa, že bude voľnejší pohyb. Sníváš o tom, že raz pôjdeš do Viedne.

HUDOBNÍK Z GARÁŽE

So spolužiakmi hráte „zakázaný“ rock' n' roll v garáži. Zrazu sa zdá, že by ste mohli hrať verejne. Snívate o prvom koncerte, chceš nosiť dlhé vlasy.

DCÉRA STRANÍCKEHO FUNKCIONÁRA

Tvoj otec je člen komunistckej strany. Doma sa hovorí o politike. Po prvýkrát začínaš vidieť, že aj v strane sú rôzne názory.

SANITÁR V NEMOCNICI

Pomáhaš v nemocnici ako dobrovoľník. Ľudia hovoria o zmene, o nádeji. Tešíš sa, že ľudskosť bude dôležitejšia než stranícka knižka.

PRÍLOHA 2

VYDAVATEĽ MALÉHO ČASOPISU

Správa: Cenzúra sa vrátila. Musíš ukázať každý článok úradníkovi. Tvoje posledné číslo ti zakázali vytlačiť.

ZAMESTNANEC ROZHLASU

Správa: Zahraničnú hudbu už nesmieš púšťať. Vysielanie muselo prejsť schválením novej kontrolnej komisie.

DCÉRA DISIDENTA

Správa: Otcovi prišla domov predvolanka od ŠtB. V noci ho odviezli na výsluch. Mama ti prikázala o ňom mlčať.

KNIŽNÝ NADŠENEC

Správa: Knižnica musela stiahnuť viacere „nevhodné“ knihy. Nové už nesmú prichádzať – vraj kazia mládež.

ŽELEZNIČIAR

Správa: Tvoj najlepší kamarát, novinár, bol zatknutý za článok o sovietskej okupácii. V redakcii zaviedli cenzora.

DCÉRA STRANÍCKEHO FUNKCIONÁRA

Správai: Otec ti zakázal hovoriť o politike. Dostal pokyn „byť ticho“ a nevyjadrovať sa – aj medzi kolegami.

HUDOBNÍK Z GARÁŽE

Správa po invázii: Váš koncert zrušili. Kultúrny dom odmietol spoluprácu, vraj vaša hudba je západná propaganda.

SANITÁR V NEMOCNICI

Správa: Do nemocnice priviezli zranených z protestu. Musíš mlčať, komu a prečo pomáhaš – vraj išlo o výtržníkov.

MLADÝ NOVINÁR

Správa: Tvoj najlepší kamarát, novinár, bol zatknutý za článok o sovietskej okupácii. V redakcii zaviedli cenzora.

STREDOŠKOLÁK

Správa: Tvoja škola zrušila výmenný pobyt do Francúzska. Už sa nesmie hovoriť o slobode alebo o západnej kultúre.

ROBOTNÍK V TOVÁRNI

Správa: Jeden z tvojich kolegov bol prepustený. Lebo podpísal petíciu proti okupácii. Ostatní sa boja hovoriť.

UČITEĽKA DEJEPISU

Správa: Znovu ti zakázali rozprávať o udalostiach z rokov 1948 a 1968. Ak nebudeš učiť „podľa osnov“, čaká ťa výpoveď.

HEREC V DIVADLE

Správa: Nová hra, ktorú ste nacvičovali – zakázaná. Do divadla prišiel nový riaditeľ – dosadený stranou.

VOJAK ZÁKLADNEJ SLUŽBY

Správa: Nariadili ti strážiť vyselač. Nie proti nepriateľovi, ale proti vlastným občanom. Cítiš sa ako nástroj okupácie.

MATKA TROCH DETÍ

Správa: Počula si, že v škole budú deti opäť učiť len „správny“ výklad dejín. V noci si z rádia počula výkriky – niekoho zatkli.

ŠTUDENT FILOZOFIE

Správa: Filozofický seminár bol zrušený. Jeden z profesorov emigroval. Ďalší bol donútený odísť pre „protištátne myšlienky“.

Zoznam zdrojov

dramatizační metody - Čapek, Robert, Moderní didaktika: Lexikon výukových a hodnoticích metod, Praha: Grada Publishing, a.s., 2018, s. 169 - 188.

väzba na ciele ŠVP 2023 - https://www.minedu.sk/data/files/11816_clovek-a-spolocnost.pdf

Československo za železnou oponou - https://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/dejepis_nsv_2014.pdf

prílohy - vlastná tvorba pomocou generovania obrázkov AI

videá:

slavné dny: [🌐 Slavné dny - Stream.cz](#)

dejepisinak: [🌐 AUGUST 1968 | Pražská jar a Invázia do Československa](#)

životy slavných: [🌐 Alexander Dubček: Symbol naděje a jejího konce v srpnu 1968](#)